

Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Kelime Grupları ve Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme

Süleyman Eroğlu^{*}, Nilay Çağlayan^{}**

^{}Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü
seroglu@uludag.edu.tr*

*^{**}Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
nilaynilaycaglayan@hotmail.com*

Özet. İnsanlar arası anlaşmanın en etkili aracı dildir. Dilin etkin kullanımı kullanıcılarının ona olan hâkimiyetleri ölçüsündedir. Bu da belirli bir süreçte dil eğitimi almakla mümkündür. Dil eğitiminden amaçlanan öğrencilerin yazılı ya da sözlü her türlü duygu ve düşünceyi tam ve doğru olarak anlayabilmesi ve anlatabilmesidir. Bunun yolu da öncelikle dilin beceri ve ardından bilgi alanında öğrencilerin yetkin kılınmasından geçmektedir.

Dilin beceri alanını dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma; bilgi alanını ise dil bilgisi oluşturmaktadır. Dil bilgisi, temel dil becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür. Kelimeler ve kelimeler arası ilişkilerin Türkçenin kurallar bütünü içinde ayrı bir yeri vardır. Türkçe öğretiminde öğrenciye kelimeler arası ilişkiler çerçevesinde kelime grupları kavratılarak soyutlama yeteneği kazandırılabilir. Soyut düşünce gelişiminin önemli bir basamağını teşkil eden 6. sınıf düzeyindeki ders kitabı metinleri ve metinlere bağlı etkinliklerin bu amaç doğrultusunda seçilip düzenlenmesi gereği kendini göstermektedir.

Bu makalede 6. sınıf Türkçe kitaplarındaki metinlerde yer alan kelime grupları tespit edilmiş, öğrenci kazanımları çerçevesinde metinlerin ve dil bilgisi etkinliklerinin bulunduğu olanaklar incelenip değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim 6. Sınıf, Türkçe Ders Kitapları, Kelime Grupları, İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması.

Abstract. Language is the most efficient means of communication among people. Its efficient use depends on their language competence, and this can only be acquired with language education. The aim of the language education is to make students understand and express all kinds of ideas and feelings orally or written. This aim is achieved only by getting the students to be competent with the language skills and the knowledge on this field.

The skills are listening/observing, reading, speaking and writing, and the linguistic competence is grammar. Grammar is a whole system of linguistic rules. The words and the relationship among them are considered to be very important in the Turkish language. In Turkish language education, within the framework of meanings beyond the vocabulary through the learning of the word groups, the abstraction skills are developed in the students. The six grade coursebook texts as an important stage of abstract thinking and the tasks of the texts need to be selected.

In this study, the word groups in the six grade Turkish coursebooks are depicted and evaluated according to the students' linguistic competence framework.

Key Words: Six Grades in Primary School, Turkish Language Course Boks, Word Groups, Noun Phrase, Adjective Phrase.

GİRİŞ

İnsanlar arası anlaşmanın en etkili aracı olan dili kullanmanın temel amacı; bireyin kendi duygu ve düşüncelerini karşısındakine yeterli ve etkili biçimde aktarabilmek, karşısındakinin duygu ve düşüncelerini tam ve doğru olarak anlayabilmektir. Dilin okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma temel becerileri yanında Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak da oldukça önemlidir. Hayat boyu devam eden dil edinme sürecinin gelişigüzelikten kurtulup formel bir hâl aldığı dönem ilköğretim dönemidir. İlköğretim birinci kademedede öğrenci, öncelikle dil becerisi yönüyle desteklenmekte ardından dilin bilgi alanında yetkin kılınmaya çalışılmaktadır. Bu durum, özellikle ilköğretim düzeyinde işlevsel bir dil bilgisi öğretimi ile mümkün olabilecektir.

Dil bilgisi bir dili bütün cepheleriyle inceleyen bilgi koludur (Ergin, 1993, 28). Bir dilin okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütününe de dil bilgisi denilmektedir. "Dil bilgisinin temel amacı, öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmaktır. Bir başka ifadeyle, dil bilgisi öğretiminin amacı öğrencilere duygu, düşünce ve

tasarımlarını doğru, açık, anlaşılır ve etkili kullanma becerileri kazandırmaktır. Konuya bu açıdan bakılırsa dil bilgisi, anlamın iyi kavranmasını; öğrencinin kendi düşüncelerini, duygularını ve isteklerini doğru anlatma bilincine ulaşmasını amaçlayan bir çalışma alanı olarak kabul edilebilir.” (Calp, 2007, 304). Bireyin doğru anlama ve doğru anlatma becerisi kazanmasına yardımcı bir çalışma alanı olan dil bilgisinin etkili ve kalıcı olarak öğretimi bir ölçüde öğretim kitaplarının niteliği ile de yakından ilişkilidir. ”Araç gereşsiz herhangi bir işin icra edilememesi gibi ders kitabı olmadan bir dersin yürütülmesi de düşünülemezdir.” (Cemiloğlu, 2004, 203). Türkçe dersinin okul ortamında gerçekleştirilen öğrenme ve öğretme süreçlerinde -Türkçe kitapları genelinde değerlendirdiğimiz- öğrenci ders kitabı (ÖDK), öğrenci çalışma kitabı (ÖÇK) ve öğretmen kılavuz kitabı (ÖKK) tamamlayıcı araçlar olarak vazgeçilmez durumdadır. Ders kitabında yer alan metinler, dil bilgisi öğretiminin temel malzemesini oluşturduğu gibi metinlerin sunduğu olanaklar da öğretimin niteliğini belirleyici durumdadır.

Dil bilgisi öğretiminin niteliği öğretim kitapları yanında düzeye uygun, aşamalı bir programlama ile de bağlantılıdır. Bu amaçla ortaya konulan ve dil bilgisi öğretiminin çerçevesini belirleyen Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda temel dil bilgisi öğretimi 6. sınıf düzeyinde başlatılmaktadır. Programda 6. sınıf ile birlikte temel dil becerilerini desteklemek ve Türkçenin işleyiş özelliklerini kavratmak amacıyla yönelik:

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

kazanımlarına yer verilmektedir.

Program’ın kazanım ana başlıklarından anlaşılacağı üzere ilköğretim düzeyinde dil bilgisi öğretimi, Türkçenin kelime boyutunda gösterdiği özelliklerin kavratılması temelinde başlatılmaktadır. Kazanımların alt başlıkları içerisinde de:

2.5. İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

2.7. Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

ifadeleriyle isim ve sıfat tamlamaları düzeyinde ilgili kelime gruplarının öğretimi amaçlanmaktadır.

İlköğretim 6. sınıfı kapsayan dil bilgisi konularının öğretimini tümüyle değerlendirmek makale boyutunu aşacağından bu çalışmada yalnız kelime gruplarının öğretimi ele alınacaktır.

“Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur” (Karahana, 1999, 11). “İletişimde belki kelimeler kadar sık kullandığımız kelime gruplarının öğretimi hem cümleyi doğru anlamak hem de kelime türünü tam olarak ortaya koyabilmek açısından önem arz etmektedir” (Öztürk, 2004, 690).

Her dilde olduğu gibi Türkçenin söz diziminde de kelime grupları çeşitlilik göstermektedir. Dilimizdeki kelime grupları çeşitliliği dâhilinde ilköğretim 6. sınıf düzeyinde öğretime konu edilenler isim ve sıfat tamlamalarıdır. İlköğretim 6. sınıf düzeyinde kelime gruplarının öğretimine ilişkin olarak ele alınan isim ve sıfat tamlamaları ÖDK’deki metinler, ÖÇK’deki örnek metin ve etkinlikler ve ÖKK’deki yönlendirici ağıklamalar ile kavratılmaya çalışılmaktadır. Türkçe kitaplarının isim ve sıfat tamlamalarının kavratılması açısından öğretmen ve öğrenciye sunduğu olanakların Türkçe Öğretim Programı çerçevesinde değerlendirilmesi, çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır. Bu çerçevede öncelikle ÖDK ve ÖÇK’de yer alan metinlerin isim ve sıfat tamlamalarını kavratacak yeterli örneği ne düzeyde barındırdığı değerlendirilmelidir.

ÖDK’yi oluşturan 19 metinde 844 isim tamlaması ve 729 sıfat tamlaması yer almaktadır. İsim tamlamalarının 659’u belirtili isim tamlaması, 185’i belirtisiz isim tamlaması yapısındadır.

Metin türleri yönüyle baktığımızda olay yazılarının diğer türlere oranla daha fazla kelime grubunu barındırdığı görölmektedir. İsim ve sıfat tamlaması türünden toplam 1573 kelime grubunun 972’si olay yazısı türünden metin içerisinde yer almaktadır. “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” ve “Atatürk ve Tarihimiz” adlı olay yazısı metinleri, isim ve sıfat tamlaması türünde en fazla kelime grubunu barındırmaları yönüyle bu konuda en elverişli metinlerdir. Düşünce yazılarının bulundurduğu toplam kelime grubu sayısı 512’dir. “Atatürk ve Onun Büyük Eseri” adlı metin düşünce yazıları içerisinde isim ve sıfat tamlamalarının en fazla olduğu metindir.

İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı (2007) Metinlerinde Yer Alan İsim ve Sıfat Tamlamaları:

Metnin Adı	Metnin Türü	Sayfa No:	İsim Tamlamaları		Sıfat Tamlamaları
			Belirtili	Belirtisiz	
<i>Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması</i>	Hikâye	10-17	71	13	72
<i>Okuma Üstüne</i>	Deneme	18-21	13	5	24
<i>En İyi Arkadaş</i>	Hikâye	22-29	50	7	67
<i>Atatürk ve Onun Büyük Eseri</i>	Biyografi	32-37	59	14	51
<i>Atatürk'ten Anılar</i>	Anı	38-40	22	12	44
<i>Kadının Siyasi ve Sosyal Haklarını Kazanması</i>	Deneme	41	11	14	9
<i>Atatürk ve Tarihimiz</i>	Tiyatro	42-45	73	20	61
<i>Ömür Boyu Mutluluk</i>	Hikâye	48-51	38	9	42
<i>Meşe İle Saz</i>	Fabl	52-53	9	1	8
<i>Çocuk ve Resim</i>	Şiir	54-55	9	1	17
<i>Bir Mektup</i>	Mektup	58-60	43	2	24
<i>İstanbul Liseli Küçük Hasan</i>	Hikâye	61-69	51	14	68
<i>Bayrak</i>	Şiir	70-71	23	1	9
<i>Beypazarı</i>	Gezi yazısı	75-77	37	21	67
<i>Anadolu'da Bahar</i>	Şiir	78-79	15	3	11
<i>Zamanı Kazanmak Veya Kaybetmek</i>	Deneme	80-81	29	1	25
<i>Mavisini Yitirmiş Yaşamak</i>	Deneme	84-87	41	10	30
<i>Kırkikindiler</i>	Gezi Yazısı	88-91	27	18	50
<i>Cennet Göller Tek Tek Yok Oluyor</i>	Haber	92-93	38	19	50
<i>Toplam</i>			659	185	729

Şiir türündeki metinlerde de isim ve sıfat tamlaması türünde toplam 89 kelime grubu yer almaktadır. “*Bayrak*” başlıklı şiir de tamlamaların en fazla yer aldığı metindir. ÖDK’de yer alan bu metinleri isim ve sıfat tamlamalarının öğretimi çerçevesinde desteklemek üzere ÖÇK’de de konuya ilişkin 3 metin parçası yer almaktadır. Bu metin parçalarında da 16 isim tamlaması, 35 sıfat tamlaması bulunmaktadır. İsim tamlamalarının 10’u belirtili isim tamlaması, 6’sı belirtisiz isim tamlaması, yapısındadır. Bu aşamaya kadar yaptığımız tespitler göstermektedir ki ÖDK ve ÖÇK metinleri isim ve sıfat tamlamaları konusunda zengin bir malzemeyi

barındırmakta, konunun öğretime ilişkin olarak öğretmen ve öğrenciye geniş olanak sunmaktadır.

“XX. yüzyıl dil biliminin dil öğretime de yansıyan temel anlayışlarından birine göre dil, tümceler bütünüdür. Dolayısıyla bir dili öğretmek demek, onun yüzeysel ve iç yapısını yani söz dizimi ile anlam yapısını öğretmek demektir” (Koç, 2001, 492). Bu çerçevede, ÖDK metinleri ve ÖÇK etkinliklerinde öğretime konu edilen isim ve sıfat tamlamalarının söz dizimi ve anlam yönünden gösterdikleri özellikler de değerlendirilmelidir.

İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Kitapları Metin ve Etkinlik Örneklerindeki İsim Tamlamalarının Söz Dizimi ve Anlam Yönünden Göstermiş Olduğu Özellikler:

İsim tamlamasının Türkçenin söz dizimi içerisinde gösterdiği temel özellik, bir isim unsurunun iyelik ilgisıyla bir başka isimle kurduğu birlik oluşudur. İsim tamlamasının birinci unsuru tamlayan, ikinci unsuru tamlanandır. Birinci unsur, ikinci unsura ilgi hâli ile bağlanır. Tamlanan unsur daima iyelik eki taşır.

İsim tamlaması = isim (+ ilgi eki) / isim + iyelik eki

ağacın altı = ağaç + $\begin{matrix} \downarrow \\ \text{ın} \\ \text{tamlayan} \\ \text{ilgi eki} \end{matrix}$ / alt + $\begin{matrix} \downarrow \\ \text{ı} \\ \text{tamlanan} \\ \text{iyelik eki} \end{matrix}$ (ÖÇK, s. 55)

çamur deryası = çamur / derya + sı (ÖÇK, s. 180)

yaşamın rengi = yaşam + ın / renk + i (ÖÇK, s. 167)

onların anısı = onlar + ın / anı + sı (ÖÇK, s. 63)

Belirttiğimiz örnekler ve daha birçok örnekle öğrencilere isim tamlamasının temel özelliğini göstermek mümkündür. Bu açıdan ÖDK ve ÖÇK’deki metinlerde yeterli düzeyde örnek bulunabilir.

Türkçenin söz dizimi içerisinde ismin bir başka isimle kurduğu birlik iki türdür.

1. Belirtili İsim Tamlaması:

Birinci unsuru ilgi hâl eki taşıyan isim tamlaması “belirtili isim tamlaması”dır.

Dağlar + ın / etek + leri	(ÖÇK, s. 55)
gökdelenler + in / pencere + si	(ÖÇK, s. 167)
yaylalar + ın / kuşak + ı	(ÖDK, s. 78)
yokuş + un / yarı + sı	(ÖDK, s. 89)

a. Belirtili isim tamlamasının unsurları arasına başka unsurlar da girebilir.

insanın her yeri görmesi	(ÖDK, s. 26)
Türklerin insanlığa yaptığı	(ÖDK, s. 42)
Nasrettin Hoca'nın maya çaldığı göl	(ÖDK, s. 92)
ülkenin havuç üretimi	(ÖDK, s. 77)
Atatürk'ün bize çizdiği	(ÖDK, s. 45)

b. Belirtili isim tamlamasında iki unsur arasında kurulan birliktelik geçicidir. Bu yüzden iki isim unsuru arasına başka unsurlar girebildiği gibi şiir dilinde, isim unsurları yer de değiştirebilir.

Dünyasına girelim mavinin	(ÖDK. s. 85)
Rengi gittikçe kararıyor dünyamızın	(ÖDK. s. 86)
Yanağından pembeler dökülüyor çocuğun	(ÖDK. s. 55)
İlkbaharı geldi Anadolu'nun	(ÖDK. s. 78)

ÖDK metinlerinden seçtiğimiz bu örneklerde belirtili isim tamlamasındaki unsurların geçici birlikteliği, unsurlar arasına kelime girişı ve unsurların yer değiştirebilmesi özelliğinden anlaşılabilir. Ancak, ÖÇK'de belirtili isim tamlamasının bu özelliklerini kavratmaya yönelik etkinliklere yer verilmemektedir.

c. Belirtili isim tamlamasının unsurlarından biri bir kelime grubu olabilir.

(Onun) bütün yorgunluğu	(ÖÇK, s. 63)
mavinin en koyusu	(ÖÇK, s. 167)
renkli bir bahar aydınlığı	(ÖÇK, s. 167)
Meke Gölü'nün suları	(ÖÇK, s. 187)
Dağların yüksek dorukları	(ÖÇK, s. 187)

ÖÇK etkinliklerinden aldığımız belirtili isim tamlaması örneklerinde tamlayan veya tamlanan unsurlardan birinin yahut her ikisinin bir kelime grubu olabileceğini gösteren yeterli sayıda örnek mevcuttur. Gerek

duyulduğunda ÖDK metinlerinden sağlanacak benzer başka örneklerle de öğrencilerin bu özelliği kavrayabilmesi mümkündür.

ç. Belirtili isim tamlaması bir başka belirtili isim tamlamasının kuruluşunda tamlayan unsur olarak yer alabilir.

Atatürk 'ün sözlerinin yazılı olduğu kâğıdı (ÖDK, s. 43)

Bölgedeki göllerin tümünün kurumasından (ÖDK, s. 92)

Mes giyen insanların soyunun henüz tükenmediğini (ÖDK, s. 76)

Yeni ve modern bir devletin temellerinin atılması (ÖDK, s. 37)

Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı (ÖDK, s. 15)

Belirtili isim tamlamasının bu özelliğine ilişkin olarak ÖÇK'de benzer etkinlik örneklerine yer verilmemektedir. Bu özellikteki etkinlik örneklerinin çalışma konusu yapılması, öğrencilerin böyle bir yapıda üç isim unsuru bulunduğu yanlışına düşmemeleri açısından önemlidir.

d. Belirtili isim tamlamasında ilgi ekinin ikiden fazla tekrarı, bir anlatım kusurudur.

Bir milletin bütün fertlerinin geçmişinin ortak olduğunu (ÖDK, s. 42)

ÖDK metinleri içerisinde rastladığımız bu örnek, bir anlatım kusuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

e. Belirtili isim tamlamasında birden fazla tamlayan ve tamlanan unsur bulunabilir.

Danimarka'nın karı, buzu, fırtınası (ÖDK, s. 16)

Mustafa'nın aklı fikri (ÖDK, s. 34)

vatanımızın, milletimizin kurtuluğu (ÖDK, s. 36)

yaşamın rengi, tadı, cazibesi (ÖDK, s. 86)

ak ışığın, ana ışığın yedi ışınından bir köprü (ÖDK, s. 91)

Bu örneklerde de gördüğümüz gibi ÖDK metinlerinde tamlayan ve tamlanan unsur birden fazla olan belirtili isim tamlaması örneklerine sıkça rastlanmaktadır. Ancak, ÖÇK etkinliklerinde bu yapıdaki belirtili isim tamlaması örnekleri çalışma konusu yapılmamaktadır.

2. Belirtisiz İsim Tamlaması:

Birinci unsurunda ilgi eki bulunmayan isim tamlaması "belirtisiz isim tamlaması"dır.

yağış / seviye + si	(ÖÇK, s. 180)
boncuk / mavi + si	(ÖÇK, s. 167)
konusma / sanat + ı	(ÖDK, s. 20)
suçluluk / duygu + su	(ÖDK, s. 59)
yağmur / damlalar + ı	(ÖDK, s. 91)

a. Belirtisiz isim tamlamasında birliği oluşturan iki isim unsuru arasında sürekli bir ilişki mevcuttur. Bu yüzden belirtisiz isim tamlamasında belirtili isim tamlamasından farklı olarak iki isim unsuru arasına başka unsurlar giremez, unsurlar yer değiştiremez. Aşağıdaki örneklerde bu özellik kendini göstermektedir.

dükkânın hemen **üstünde** (belirtili isim tamlaması) (ÖDK, s. 76)

Ankara dereleri (belirtisiz isim tamlaması) (ÖDK, s. 88)

b. Kimi isim tamlamaları kuruluş olarak belirtisiz isim tamlaması yapısında olmalarına karşın anlam olarak belirtili isim tamlaması özelliği taşırlar. Bu tür belirtisiz isim tamlamalarında birinci unsur özel isim olarak yer alır.

Türk tarihi	(ÖDK, s. 43)
Azerbaycan Cumhuriyeti	(ÖDK, s. 43)
Ankara dereleri	(ÖDK, s. 88)
Keçiören havaları	(ÖDK, s. 91)
Beyşehir Gölü	(ÖDK, s. 92)

Belirtisiz isim tamlamasının bu özelliğine ilişkin ÖDK metinlerinde pek çok örnek yer almakla birlikte, ÖÇK etkinliklerinde bu özelliği yansıtabak alıştırmalara yer verilmediği görölmektedir.

c. Kimi birleşik kelimeler de belirtisiz isim tamlaması yapısındadır.

yeryüzü	(ÖDK, s. 14)
insanoğlu	(ÖDK, s. 80)
gökyüzü	(ÖDK, s. 84)
ebemkuşağı	(ÖÇK, s. 55)

ÖDK'deki metinlerde belirtisiz isim tamlaması yapısındaki birleşik kelime örnekleri mevcutken ÖÇK etkinliklerinde birleşik kelime yapısındaki belirtisiz isim tamlaması örneklerine yer verilmemektedir. Zira kelime

b. Sıfat tamlamasında sıfat birden fazla ismi niteleyebilir.

saçlarını yele vermiş **çam ağaçları, meşeler, gürgenler** (ÖÇK, s. 63)

bütün **duygu ve düşüncelerim** (ÖDK, s. 58)

birçok **böcek, sinek, arı, kelebek** (ÖDK, s. 89)

hasır sepetlerin içindeki asma yapraklarına müşteri arayan **kadınlar ve erkekler** (ÖDK, s.77)

sağlam bir **ruha ve bedene** (ÖDK, s.44)

ÖÇK’de sadece bir örneğine rastladığımız sıfat tamlamasının bu özelliğinin ÖDK metinlerindeki örneklerle desteklenmesi gerekmektedir. Böylelikle sıfat tamlamasına ilişkin çözümlene çalışmaları öğrencilere sıfat unsurunun sadece bir isimle bağlantılı olmadığı, birden fazla ismi belirtebilme ve niteleyebilme özelliğine sahip olduğu kavratılabilecektir.

c. Sıfat tamlamasında ismi niteleyen ya da belirten sıfat unsuru birden fazla olabilir.

sulu, rüzgârlı yerlerde (ÖDK, s. 52)

ışksız, karanlık bir oda (ÖDK, s. 28)

taşa değer katan, taş serinlik kazandıran asil mavi (ÖDK, s. 86)

eski ve şerefli bir millet (ÖDK, s. 44)

renji atmış, gözleri yaşlı bir kadın (ÖDK, s. 50)

en aydın, en faziletli ve en ağır kadını (ÖDK, s. 41)

Belirttiğimiz örneklerde de, ismin birden fazla sıfatla belirtilip nitelenebilme özelliği karşımıza çıkmaktadır. Ancak, ÖÇK’de bu özelliği aksettiren etkinlik örnekleri de yer almamaktadır.

ç. Sıfat tamlamasının tamlayan ve tamlanan unsurları bir kelime grubu olabilir.

cıvı cıvı ötüşen kuşlar (ÖÇK, s. 63)

suları ürperten **seher yeli** (ÖDK, s. 52)

iyi seçilmiş eserler (ÖDK, s. 21)

bulutsuz **gökyüzü rengi** (ÖDK, s. 85)

bütün **dünya çocukları** (ÖDK, s. 12)

ÖDK metinlerinde pek çok örneğine rastladığımız sıfat tamlamasının bu özelliği de ÖÇK etkinliklerinde daha fazla söz konusu edilmelidir.

d. Sıfat tamlaması bir başka sıfat tamlamasının kuruluşu içerisinde tamlayan veya tamlanan unsur olabilir.

farklı bir canlılık	(ÖÇK, s. 55)
en güzel şarkı	(ÖÇK, s. 55)
doğadaki bütün ahenk	(ÖÇK, s. 55)
yazdan kalma sıcak günler	(ÖÇK, s. 187)
uçsuz bucaksız bir mucize	(ÖÇK, s. 167)

Sıfat tamlamasının söz dizimimiz içerisinde gösterdiği bu yaygın özellik, ÖÇK etkinliklerine de fazlasıyla yansımış durumdadır. Buna benzer örneklerin ÖÇK’de çözümleme konusu yapılması, söz dizimimizde iç içe yer alan unsurların tahlili çalışmalarına da açılım kazandıracaktır.

SONUÇ

Dil bilgisi öğretiminin amaçlarından biri, dilin anlam ve söz dizim özelliklerini öğrencilere olabildiğince kavratmaktır. Bu sebeple Türkçe Öğretim Programı ve buna bağlı olarak hazırlanan Türkçe kitapları Türkçenin anlam ve söz dizim özellikleri çerçevesinde ortaya konmalıdır. Bu düşünceden hareketle yaptığımız incelemeler sonucunda ulaştığımız tespitler ÖDK metinlerinin dil bilgisi öğretimi açısından zengin olanakları barındırdığını göstermektedir.

ÖDK’deki bu olumluluğun büyük oranda ÖÇK’ye yansıdığını da söyleyebilmek mümkündür. Nitekim ÖÇK’de yer alan kelime gruplarını kavratmaya yönelik etkinliklerdeki örneklerin çoğu, okuma metinlerinden seçilmiştir. “Dil bilgisi, Türkçenin dışında ayrı bir ders olarak değil, anlama ve anlatma etkinliklerine bağlı olarak yürütülmelidir. Konu ile ilgili olarak verilecek örnekler, anlama ve anlatma etkinliklerinde kullanılan metnin içinden seçilmelidir. Böyle bir yaklaşım öğrencilere, bu bilgileri kullandıkları dilin parçaları olarak görmelerini sağlayacaktır. Yapay ve bağımsız örnekler, öğrencilerin anlamalarını güçleştirebilir” (Yangın, 1999, 22). Dilin beceri alanının ardından bilgi alanı ile yeni tanışan 6. sınıf öğrencileri için somut öğrenme şüphesiz bilinen unsurlardan hareketle başlatılmalıdır. Öğrencinin daha önceden okuyup tanıştığı metinler üzerinden bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirmek, anlaşılabilir ve kalıcı bir öğretim açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında edebi değer taşıyan

okuma metinlerinin dilbilgisi çalışmalarına zemin teşkil etmesi dilin anlatım doğallığı içerisinde oğretim yapma fırsatını da sunmaktadır.

ÖK'deki kelime gruplarını kavratmaya yönelik etkinlikler de olabildiğince metin parçalarına ve cümle bütününe bağımlı olarak verilmektedir. Kelime gruplarının metin yahut cümle bütünü içerisinde verilmesi, morfolojinin sentaksla bağlantısının sağlanarak grubun anlam boyutunun kavratılması ve oğrencilerin yazılı anlatım cümlelerinde kelime gruplarını kullanabilmeleri açısından oldukça yararlıdır. ÖK'nin bir diğer olumlu tarafı da etkinliklerin yapılandırıcı bir anlayışla düzenlenmiş olmasıdır. İsim ve sıfat tamlamalarına ilişkin bilgi ve kuralların oğrenciye sunulması yerine sezdirilip buldurulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda "birleştirme", "tamamlama", "eşleştirme", "boşluk doldurma" tarzında etkinlik rneklarine yer verilmiştir. Böylelikle isim ve sıfat tamlamalarının oğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayandırılmıştır.

ÖK'de sözünü ettiğimiz bu olumluluklar yanında kendini gösteren en önemli eksiklik isim ve sıfat tamlamalarını kavratmaya yönelik etkinliklerin Türkçenin söz dizimi özelliklerini tümüyle kapsamamış olmasıdır. Etkinlik rneklarinin daha önce yer yer sözünü ettiğimiz tespitler çerçevesinde ele alınıp düzenlenmesi oğrencilerin konuya tam hkimiyeti sonucunu beraberinde getirecektir. ÖK'de oğretmene yol göstermek amacına yönelik verilen tanım ve açıklamaların Türkçenin söz dizimi içerisinde isim ve sıfat tamlamalarının gösterdiği özellikleri tümüyle kapsadığını söyleyebilmek zordur. Bu sebeple ÖK'deki isim ve sıfat tamlamalarına ilişkin tanım ve açıklamaların dilimizin yapı ve işleyiş özellikleri göz önünde bulundurularak tekrar değerlendirilip düzenlenmesi gereklidir.

Sonuç olarak; farklı türlerdeki kelime gruplarını barındıran ÖK'deki okuma metinleri, dil bilgisi oğretimi açısından oldukça elverişli durumdadır. ÖK metinlerinin sunduğu bu olanak, Türkçe Oğretim Programı'nda belirlenen sınırlar çerçevesinde, Türkçenin anlam ve söz dizimi özellikleri dikkate alınarak ÖK etkinliklerine mümkün olduğunca yansıtılmalı; ÖK'deki yönlendirme ve aıklamalar da bu çerçevede belirlenmelidir. Dilin bir bütün olarak oğretilmesi, oğretim programının yanında oğretime esas olan araçların oğrenci seviyesine ve dilin özelliklerine uygun olarak düzenlenmesi ile mümkündür.

KAYNAKLAR

- Calp, M. (2007), *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Cemiloğlu, M. (2004), *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Ergin, M. (1993), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım / Yayın / Tanıtım.
- Erol, A., Altan, A., Arhan, S., Başar, S., Gülbahar, B., Kansu, S., Kazancıoğlu, Z. G., Özaykut, S., Öztürker, G., Serin, A., Yılmaz, D., Yurt, M., Yüksel, Y. (2007), *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Erol, A., Altan, A., Arhan, S., Başar, S., Gülbahar, B., Kansu, S., Kazancıoğlu, Z. G., Özaykut, S., Öztürker, G., Serin, A., Yılmaz, D., Yurt, M., Yüksel, Y. (2007), *İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı*, Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Erol, A., Altan, A., Arhan, S., Başar, S., Gülbahar, B., Kansu, S., Kazancıoğlu, Z. G., Özaykut, S., Öztürker, G., Serin, A., Yılmaz, D., Yurt, M., Yüksel, Y. (2008), *İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İstanbul: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. sınıflar) Öğretim Programı (2006), Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Karahan, L. (1999), *Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri-*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koç, N. (2001), "Kelime Grubu Üzerine", *Türk Dili*, 598, Ankara: Türk Dil Kurumu, 491-497
- Öztürk, E. (2004), "Cümle, Kelime Grupları ve Kelime Öğretimi", *Türk Dili*, S. 635, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 687-691.
- Yangın, B. (1999), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, İstanbul: MEB Yayınları.